

ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ У ЖИТТІ КОЖНОГО КОРЧАНІНА

12 січня цього року ми з гордістю святкуємо великий день в історії нашого краю – 70-ту річницю визволення міста Корця від нацистських загарбників.

Цьому передували важкі більш ніж два з половиною роки німецької окупації, під час якої корчани змогли в повній мірі "насолодитися" всіма перевагами нового порядку". В Корці не відбувалися великі епохальні битви, місто і район жили простим провінційним життям, і тим важче пояснити ту жорстокість, яку проявили окупанти по відношенню до місцевих жителів. Завжди, коли ми говоримо про звірства нацистів - згадуємо Бабин Яр, Лідце, Мценськ, але так рідко розповідаємо про такі дрібні в геополітичному відношенні населенні пункти, як місто Корець. Однак саме в нас за період окупації було знищено 4/5 населення міста. В основному це були євреї. Гітлерівський режим з особливим пристрасно винищував євреїв, прикриваючись гаслами, що цей народ має споконвітну смертю тої гріх, який зробив в свій час Іуда, хоча насправді причини були більш прозаїчними. Гітлер добре пам'ятав недавню революцію, організаторами і натхненниками якої було світове єврейство. Крім того, багаті євреї не мали бажання фінансувати забезпечення нагальних потреб рейху і набагато простіше було ці кошти просто насильно конфіскувати, посилаючись на якісь міфічні причини.

Доля євреїв в роки Другої Світової війни є могутнім стимулом для роздумів в контексті сучасної історії. Будь-яке замовчування, „забудькуватість“ неминуче призводить до повторюваності історичних подій і невідомо, яка нація може стати наступною в списку кандидатів на повне чи часткове знищення. Зараз часто ставиться питання, чи могли українці Корця повестися більш активно, рятуючи єврейське населення. Відповіді на нього дуже складно, не ризикуючи втратити об'єктивність. З точки зору стороннього спостерігача — можливо, але заради об'єктивності мусимо визнати, що основна маса українців вела себе інертно. Адже українці, як і євреї, були підневільними. За найменший спротив, за невиконання наказів окупанти їх розстрілювали, спалювали села, молодь насильно вивозили в рейх на примусові роботи. У таких умовах важко було врятуватися самому, зберегти свої сім'ї. Рятувати євреїв, ризикуючи своїм життям, наважувався не кожен. Багато українців поплачували за це своїм життям. Поряд з тим євреї Корця у відсотковому відношенні значно переважали українців і їх фашисти одразу ізолювали, тримаючи під посиленою вартою. В такій ситуації про масові рятунки євреїв говорити не приходилося, адже меншість в таких умовах врятувати більшість не могла.

Набагато простіше було зі слов'янами. Ці, за версією німців, взагалі були „недолюдьми“, мали використовуватися в якості дешевої робочої сили і стали нацією №2 на знищення і звільнення території для „чистокровних арійців“.

Тому з перших днів окупації Кореччини все було підкорене цьому страшному плану. В Корці фашисти організували концентраційний табір для радянських військоволончерів. Вони працювали на місцевих каменоломнях. Про відношення до них свідчать спогади корчан. Людей били так, що крики було чути в центрі міста. Про те, як годували свідчить промовистий факт, засвідчений спогадами очевидців. Одного разу полонені йшли на роботу, а по річці в той час за течією пливла мертва, вже роздута від часу свиня. Полонені кинулись в річку, витягли свиню на берег, тут же розірвали на шматки і з'їли.

Крім масових вбивств окупанти налагодили жорстку економічну експлуатацію, вивозили юнаків та дівчат на примусові роботи до рейху. Зрозуміло, що ці факти не могли не викликати опротиву. Певна частина патріотично налаштованих громадян регіону вдалася до підпільної та партизанської боротьби. На території Корецького району радянський партизанський та підпільний рухи були розвинені менше, ніж на півночі Полісся, але особливо не поступалися своєю активністю. Цей регіон став одним з осередків поширення УПА, тому діяльність комуністичного підпілля, не говорячи про партизанський рух, була дуже обмежена. Однак, ми можемо спостерігати, що та частина населення, яка з ентузіазмом зустріла створення і формування радянської влади в минулому, підтримала радянський антифашистський рух.

Обидва партизанські рухи і ОУНівське підпілля перебували у постійних конфліктах, протистоянні, між ними відбувалися збройні сутички. Все це значно послаблювало загальнонародний характер опору окупантам. Це жорстоке протистояння ніби назмисно розділило українців на два протилежні табори, що стало однією з найбільших трагедій нашого народу.

З особливою теплотою місцеві жителі згадують воїнів Червоної Армії, які 12 січня 1944 року звільнили Корець і район від німецько-фашистських загарбників.

У боях за місто особливо відзначився 416-й стрілецький полк під командуванням майора Макеєва. В ході боїв за Корець противник, при незначних втратах наших частин, втратив убитими до 195 солдатів й офіцерів, а пораненими до 250 солдатів й офіцерів. У боях за місто мужньо билися підрозділи 416-го полку Рильсько-Коростеньської Червонопрапорної орденов Суворова та Кутузова стрілецької дивізії під командуванням генерал-майора О. В. Гладкова, що входила до складу Першого Українського фронту. Командир полку підполковник М. Я. Чертов провів розвідку боєм. У наступі відзначились Герой Радянського Союзу лейтенант-піхотинець Д. І. Слащов, розвідник, лейтенант П. А. Баранов, санітарка, старшина А. В. Кицишина,

артилерист, капітан І. А. Макурін.

У ході боїв особовий склад дивізії показав стійкість, мужність і рішучість. Уміло керуючи ротою, командир 2-ої стрілецької роти 416-го стрілецького полку комуніст лейтенант Авдонін першим підняв свою роту в атаку й, в стрімкій атаці переслідуючи супротивника, першим увірвався в м. Корець. В цьому бою рота Авдоніна знищила до 15 німецьких солдатів й нанесла супротивникові значні втрати пораненими. Червоноармієць Кузьмін, не дивлячись на ураганний вогонь противника, першим піднявся в атаку, а коли під час бою був поранений командир батальйону, перев'язав його й виніс із поля бою. У цьому бою Кузьмін знищив двох німецьких солдатів.

Розрахунок командира 4-ї батареї, молодшого сержанта Раноца, (навідник - комуніст сержант Білоусов), ведучи точний вогонь по супротивникові, забезпечив просування радянської піхоти й спільними діями з іншими розрахунками батареї подавив вогонь двох батарей противника, розсіяв й частково знищив його обоз. За відмінне ведення вогню й хорошу підтримку стрілецьких підрозділів 4-а батарея, зокрема й особовий склад гарматної обслуги Раноца, отримала подяку від командира стрілецького батальйону.

Особовий склад 8-ої батареї 436-го артилерійського полку під командуванням старшого лейтенанта Шкурата Федора Георгійовича, ведучи точний й швидкий вогонь по супротивникові, що оборонявся, подавив вогонь двох мінометних батарей, розсіяв й частково знищив до роти піхоти противника. Особовий склад батареї також отримав подяку від командування стрілецького батальйону, дії якого батарея підтримувала. Сміливо й відважно діяли в бою сержант Трусов, старший сержант Пісарев. Ці військовослужбовці своїм прикладом підняли особовий склад в атаку й сприяли успіху бою. Вони в бою за м. Корець особисто знищили до 12 німецьких солдатів.

До виконання бойового завдання були залучені розвідники під командуванням старшого сержанта М. М. Гордієнка, стрілецький батальйон старшого лейтенанта В. Г. Жука, батарея 78-міліметрових гармат старшого лейтенанта А. Л. Лук'янова і танкісти окремої бригади. Бій був жорстокий, але бійці вистояли. 12 січня 1944 року воїни Червоної Армії з'явилися на міських вулицях.

Коротким, але жорстоким був бій. За місто Корець та район полягли 238 воїнів-представників різних національностей, їх прізвища навічно викарбувані на гранітних плитах пам'ятників, споруджених на братських могилах у міському парку та на кладовищі. Зокрема, українці Б. Ф. Башинського, росіянина І. П. Шликова, білоруса Н. Б. Коринкевича, казахів Х. Б. Шеребжанова,

вірменина Л. А. Едуардіяна, таджики А. Х. Єрсананєва та ін.

При взятті м. Корця радянськими частинами захоплені наступні трофеї у кількості: гармат різного калібру - 8, ручних кулеметів - 7, тракторів - 7, гвинтівок - 26, легкових автомашин - 1, коней - 50, возів з військовим майном - 20, складів - 1, полонених - 34.

Одразу після визволення розпочалася мобілізація військовозобов'язаного населення на фронті війни. З Корецького району на фронт воякували 6173 чоловіка, 241 з них загинули та пропали безвісти.

Німецько-фашистські окупанти перед приходом Червоної Армії завдали величезної шкоди місту. Вони зруйнували цукровий завод, промкомбінат, МТС, культурно-освітні заклади, 60 відсотків житлових будівель.

Уже наступного дня після визволення трудящі Корця почали відбудовувати рідне місто. Розбирали руїни, розчищали вулиці, ремонтували будинки, зводили стіни зруйнованих підприємств. Трудящі селяни Корецького району здали державі 68 442 пуди хліба, перевиконавши свої зобов'язання по хлібодачі.

18 січня 1944 року до міста прибула партгрупа в складі 30 осіб, відраджених ЦК КП(б)У на роботу до Рівненської області і Корецького району. Першим секретарем райкому партії став Г. Н. Бараник. В районній партійній організації спочатку налічувалося 14 комуністів. Комсомольська організація об'єднувала 30 членів ВЛКСМ. Головою виконкому міської Ради депутатів трудящих став І. Я. Радковський, головою виконкому районної Ради депутатів трудящих — Я. А. Гажала. На цій посаді Я. А. Гажала працював беззмінно до грудня 1957 року. Трудящі обирали його депутатом міської, районної та обласної Рад.

Поволі налагоджувалося мирне життя. Зараз Україна не має жодної ідеології, яка промовляла б до всього, або до більшості населення. Через демократичні процеси, які відбуваються в українському суспільстві, ми отримали унікальну можливість вийти з закутків політичного життя та стати разом рівноправними перетворювачами планети для забезпечення гідного життя не декларативно, а на ділі. Повільно, без метушні та істерик, спираючись на традиційну повагу українства до своєї минувшини, відстоюючись від найкращих зразків світових досягнень в галузі економіки та культурного життя, не забуваючи, однак, свого, виховуючи повагу і стриманість по відношенню до інших народів, з гідністю вказувати їм на наше право бути рівними в Європі і в світі. І фундаментом тому процесу може слугувати наша історія, причому без будь-яких замовчувань промовистих історичних подій і фактів.

Валентин БРУХЛІЙ, співробітник Корецького районного історичного музею